

77.81

The book cover features a large, textured, brown-toned illustration of a person's face, focusing on their eyes. The eyes are a striking, vibrant green. Below the face, a black dog is depicted in silhouette, walking across a landscape of vertical, tree-like forms. In the foreground, a vintage-style portable cassette player is shown. The bottom of the cover is a solid dark green color, with a blue, jagged, soundwave-like graphic separating it from the illustration above.

Lydfortællinger

TRINE MAY, FREDERIK MAY & JONATAN MAY

DANSKLÆRERFORENINGENS FORLAG

Her får I to smagsprøver på *lydfortællinger*, så I kan spore jer ind på genren.

Fortæl, Inger!

I skal lytte til en ultrakort og meget enkel lydfortælling. Den hedder *Skoleudflugten*, og det er Inger på 80 år, der fortæller.



SKOLEUDFLUGTEN

Efter at I har lyttet



Drøft disse spørgsmål i makkerpar, og tag noter på **Kopiark 1**.

Tid og opbygning

- Hvor lang tid strækker historien sig over?
- Hvornår fortæller Inger sin historie?
- Hvor stor er den tidsmæssige afstand mellem fortælle tidspunktet og tidspunktet, hvor historien udspiller sig?

Det er en meget dramatisk historie, Inger fortæller, og der er stof til en hel spillefilm, alligevel varer den kun to minutter. Derfor er der meget, vi ikke hører om.

- Hvad hører vi ikke om?
- Hvis den skulle have været længere, hvad kunne I så ønske, hun havde udfoldet mere?
- Hvad synes I om, at den er så kort og har så mange *tomme pladser*?

Enhver fortælling har *vendepunkter*. Det kalder vi det, når en hændelse i fortællingen fører handlingen i en ny retning.

- Hvilke vendepunkter kan I finde i Ingers fortælling?
- Hvad er fortællingens højdepunkt – hvor var det mest spændende sted?
- Hvad ender fortællingen med?



Tomme pladser

En fortællings tomme pladser er udtryk for det, fortælleren ikke fortæller, men som alligevel er vigtigt for fortællingens handling. Mens man lytter til en fortælling, udfylder man de tomme pladser ved at digte med og se scenariet for sit indre blik.

Inger som fortæller

Inger læser ikke op fra et manuskript, men taler frit.

- Hvordan kan I høre det, og hvordan virker det?
- Hvordan vil I karakterisere Inger som fortæller?

I kan fx komme ind på:

- hvordan I kan høre, at hun er påvirket af det, hun har oplevet.
- hvordan hun bruger pauser.

Gå sammen med et andet makkerpar, og udveksl jeres noter og tanker om Ingers fortælling.

Saml op i klassen.

Rieper-Holm-Sagen

Den næste smagsprøve, I skal lytte til, *Rieper-Holm-Sagen*, er meget anderledes end Ingers fortælling. Hvor Ingers fortælling er helt skrabet og uden anden lyd end hendes stemme, er der i *Rieper-Holm-Sagen* gjort brug af en del virkemidler. For det første bliver fortællingen fortalt af flere stemmer, og for det andet består den også af andre lyde end bare stemmer.

Rieper-Holm-Sagen er en større produktion, men her skal I kun fokusere på dens begyndelse. Den handler om en meget speciel mand, Casper Rieper-Holm. Indimellem afbrydes fortællingen af, at fortælleren opsøger andre personer, der kan berige lytterens oplevelse af fortællingen om hans liv og bedrifter.

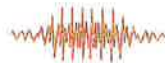


Lyt nu til første afsnit i *Rieper-Holm-Sagen* – frem til minuttal 12:40.
Tænk undervejs over, hvordan denne *lydfortælling* er anderledes end Ingers fortælling.



RIEPEr-HOLM-SAGEN MINUTTAL 00:00-12:40

Efter at I har lyttet



Sæt jer sammen i makkerpar, og tag igen noter på **Kopiark 1**.

Hvordan er denne lydfortælling anderledes end Ingers? Kom ind på:

Stemmer

- Hvem er fortællingen fortalt af?
- Hvem fortæller ud fra manuskript, og hvem fortæller frit?
- Hvilken forskel giver det, at noget fortælles fra manuskript, mens andet fortælles frit?

Lyde

- Hvilke lyde er der? Hvilken effekt har de?
- Hvordan underbygger de stemningen?

Med eller uden effekter

I *Skoleudflugten* optræder der ingen andre lyde end Ingers stemme, og derfor bliver det en slags effekt i sig selv.

- Hvordan virker det, at Ingers fortælling er så enkel og skrabet i sit udtryk?
- Hvilke effekter kunne man have lagt ind?

Saml op i klassen.

Er du blevet nysgerrig på, hvilke andre svindelnumre Casper Rieper-Holm har begået, kan du lytte til resten af lydfortællingen derhjemme.

Fortæl selv



Nu skal du selv fortælle og optage en ultrakort *lydfortælling*. Du skal gøre det derhjemme som lektie til næste undervisningsgang. Find et emne, hvor du fortæller om noget, du selv har oplevet. Det kan være noget dramatisk, som i Ingers tilfælde, eller det kan være en hverdagsoplevelse, som fx:

- en fodboldkamp
- en ganske almindelig morgen hjemme hos dig
- en oplevelse, du husker fra første skoledag
- et besøg hos dine bedsteforældre.

Du har frit valg på alle hylder, hvad dit emne angår, men du skal:

- optage på din telefon eller iPad
- fortælle i præcis to minutter
- fortælle frit uden manuskript.

Du skal ikke redigere i din optagelse, så måske skal du optage om flere gange for at få det hele med eller for at have nok stof til præcis to minutter. Du kan evt. lave stikord, men vigtigst er, at du fortæller frit som Inger i *Skoleudflugten* og ikke læser op.

Lyt og drøft

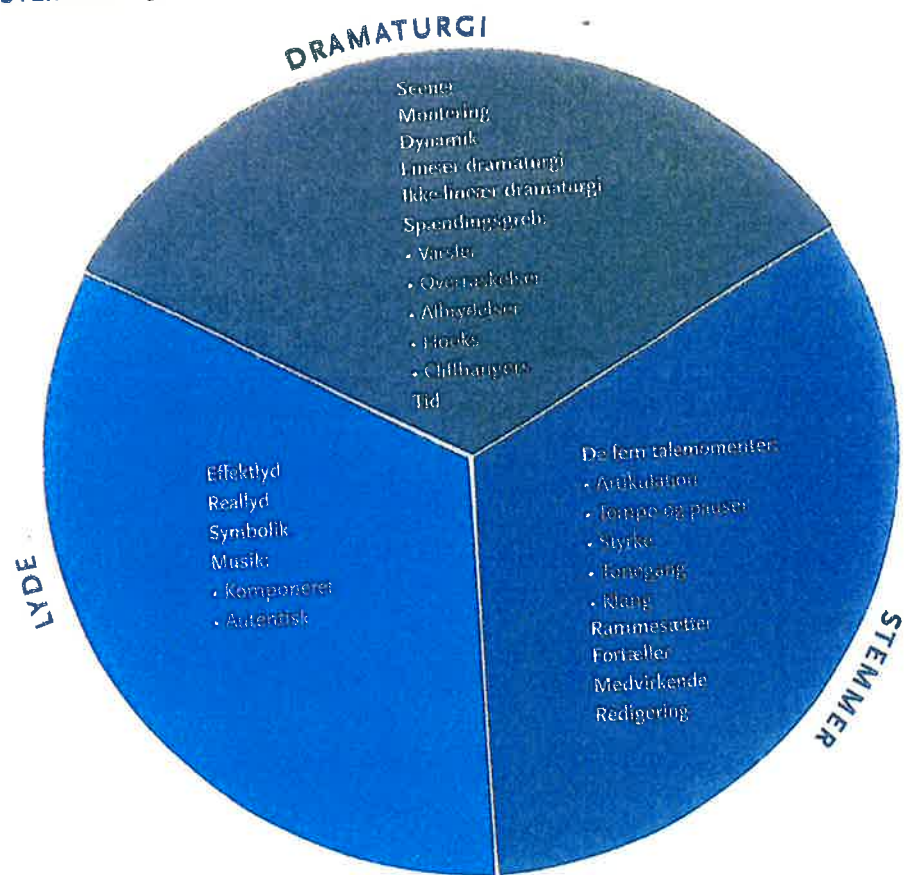


Lyt til eksempler på jeres lydfortællinger i klassen.

Drøft bagefter:

- Hvad fungerede godt i de eksempler, I har hørt? Kom fx ind på stemmeføring og opbygning.
- Hvordan var det at fortælle frit uden manuskript? Og hvordan virker det at lytte til i forhold til oplæste manuskripter?
- Hvilke lydeffekter kunne man have lagt ind?

Her bliver I introduceret til tre områder, som er gode at kende, når man skal analysere eller producere en *lydfortælling*. De tre områder er **DRAMATURGI**, **STEMMER** og **LYDE**.



DRAMATURGI

Bag enhver lydfortælling ligger mange timers lydoptagelser. Nogle af dem er optaget i et studie, andre on location. Nogle er optaget i *real time*, andre er *rekonstruktioner*, hvor man har forsøgt at genskabe en situation, efter at den har fundet sted. Efter de mange timers optagelser må *producenten* sortere i dem og udvælge, hvilke han vil bruge, og hvilke der skal skrottes.

Scener

De udvalgte optagelser bliver klippet sammen til *scener*. En scene er et lille afsluttet handlingsforløb i den store fortælling, og scenerne bidrager enten med at drive plottet frem eller beskrive historiens karakterer eller miljø.

Montering

Endelig monterer han scenerne; han sætter dem sammen i den endelige rækkefølge. Den færdige lydfortælling består altså af en række scener, og fortællingens dramaturgi handler om, hvordan historien er skruet sammen – i hvilken rækkefølge scenerne kommer. Her bliver klipning og dynamik vigtige begreber.

Klipning

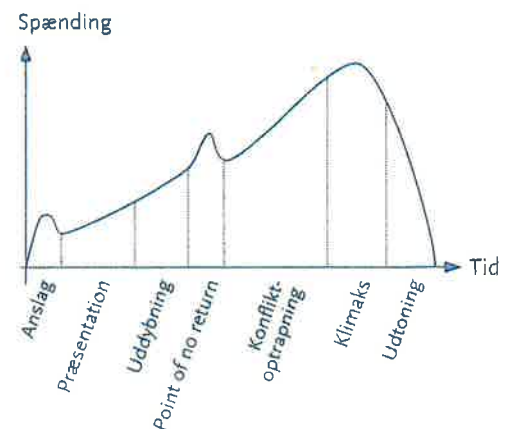
Måske klippes der mellem en fortællerstemme og nogle medvirkende personer, som tilfældet er i *Rieper-Holm-Sagen*. Der kan også klippes mellem nutid og *flashback* eller *flashforward*, så fortællingen får nogle tidslige spring frem for et kronologisk forløb.

Dynamik

En godt monteret lydfortælling har en dynamik, der veksler mellem scener med forskellige stemninger. Fx kan man gøre en trist scene endnu mere trist ved at lægge den lige efter en munter scene. På samme måde kan man gøre en hektisk scene endnu mere hektisk ved at lægge den efter en langsom scene og omvendt.

Lineær dramaturgi

En lydfortælling kan have en *lineær dramaturgi*. Det betyder, at den har en fremadskridende handling, og her er et ældgammelt trick at begynde med et spændende anslag, hvorefter persongalleriet præsenteres, og konflikten indtræder. Konflikten bliver gradvist optrappet, spændingen stiger, og på et tidspunkt står det klart, at hovedpersonen er så meget viklet ind i konflikten, at han ikke bare kan forlade den og vende tilbage. Fortællingen når et klimaks, og til sidst toner den ud. Det er den fortællestruktur, vi kender som *berettermodellen*. Og den er mange lydfortællinger bygget op efter.



Ikke-lineær dramaturgi

En lydfortælling kan også have en *ikke-lineær dramaturgi*. Så fortæller den ikke én sammenhængende historie med en stigende spændingskurve. Her er den snarere en slags collage af forskellige indslag, der tilsammen tegner et billede

af nogle personer, et tema eller en stemning. En sådan dramaturgi kender du sikkert fra tv-programmer som dokumentarserier, reality eller sitcoms. Grænserne mellem de to fortællestrukturer er ikke skarpt optrukne, men kan være flydende. Ofte er det sådan, at *lydfortællinger*, som har en *lineær dramaturgi*, er plottrevne, mens dem, der har en *ikke-lineær dramaturgi*, er karakterdrevne. At en fortælling er styret af plottet, betyder, at det er dens konflikter og handling, der driver den frem, og *scenerne* er monteret, så der er sammenhæng i handlingen.



- Kan I nævne eksempler på fortællinger, I kender, der har:
 - en lineær dramaturgi?
 - en ikke-lineær dramaturgi?
- Hvilke er mest spændende? Hvorfor?

Spændingsgreb

Mange moderne lydfortællinger benytter en række spændingsgreb, som vi kender fra fiktionens verden – altså *fiktionaliserer producenten* virkelige begivenheder. Her kan man benytte forskellige virkemidler for at holde lytterens opmærksomhed fanget, fx:

Varsler

Måske er der plantet *varsler* i fortællingen, der antyder, at noget uhyggeligt vil ske. Det kan være uhyggelige lyde, uvejr eller noget, fortælleren fortæller. Måske er varslet mere symbolsk, som fx hvis en sort fugl kredser over stedet, hvor handlingen udspiller sig; så kan den være et varsel om, at noget uhyggeligt snart vil finde sted.

Overraskelser

Måske sker der pludselig noget helt uventet, som fx da det viser sig i *Rieper-Holm-Sagen*, at helten, der vil hjælpe Slagelse Håndboldklub, ikke er den, han giver sig ud for at være.

Afbrydelser

Indimellem kan fortælleren afbryde handlingen og henvende sig direkte til dig, som lytter, og komme med personlige kommentarer til handlingen. Han kan også bruge afbrydelserne til at opsummere handlingen.

Cliffhangers og hooks

Du kender sikkert en *cliffhanger* som en åben og spændende afslutning på et kapitel i en bog eller et afsnit i en tv-serie, der skal lokke dig til at fortsætte til næste kapitel eller afsnit. En del lydfortællinger er også serier, hvor et afsnit kan slutte på et højt spændingsniveau, og man bare må lytte videre i næste afsnit. Men inden for et enkelt afsnit kan der også være lokkemidler, der har til formål at holde lytterens opmærksomhed fanget. Det kan være små spændingspirrende oplysninger, som giver lytteren forventninger om, at der kommer til at ske noget spændende lige om lidt. Dem kalder vi *hooks*. I *Rieper-Holm-Sagen* siger fortælleren fx:

"Med to timers søvn og en halv flaske whisky i kroppen står Casper op til en ny dag. En dag, der skal vise sig at være den sidste dag i Casper Peter George Petersons korte liv."

En sådan udmelding fra fortælleren lokker os til at lytte videre, for betyder det, at han snart dør? Eller hvad?

Klassesamtale



- Kender I eksempler på nogle af de nævnte spændingsgreb fra bøger, film eller tv?
- Hvad kan ellers gøre en fortælling spændende?

Tid

Tid er en vigtig faktor, når vi taler om en lydfortællings dramaturgi. I fortællinger skelner man mellem to tider: *den fortalte tid* og *fortælle tiden*. Den fortalte tid er udtryk for, hvor lang tid fortællingen strækker sig over. Det kan fx være en eftermiddag eller fem år. Fortælle tiden dækker både over den tid, det tager at fortælle historien, og det tidspunkt, fortællingen bliver fortalt på – det kan fx være længe efter, at historien har fundet sted, eller kort tid efter.

Fortælle tiden i *Skoleudflugten* er kun to minutter, fortælle tidspunktet i nutiden, hvor Inger er 80 år, og den fortalte tid er mange år. Her har man altså komprimeret den fortalte tid ved at klippe alt unødvendigt væk, og her er stor afstand mellem fortælle tiden og den fortalte tid. Andre gange kan der være overensstemmelse mellem fortælle tiden og den fortalte tid.



STEMMER

Når vi ser en film, oplever vi en fortælling med flere sanser: Ud over at høre dens lydside, kan vi også se, om en person har vandkæmmet hår eller dreadlocks, om han er iført jakkesæt eller joggingbukser, om han er tatoveret i ansigtet eller ej. Personernes ydre, deres kropssprog og mimik er med til at give os et samlet indtryk af dem.

Sådan er det ikke i *lydfortællinger*. Her benytter vi kun høresansen, og derfor bliver lydene afgørende for, hvordan vi opfatter personerne. Måske kan du høre deres skridt eller deres åndedrag, men det er især deres stemmer, der giver os indtryk af, hvordan de er. Vi må altså primært ud fra personernes stemmer afgøre, hvordan de virker på os, og hvordan vi forestiller os, de er og ser ud.

De fem talemomenter

Når du skal beskrive personernes stemmer i en lydfortælling, kan du overveje det, man i retorikken kalder de fem *talemomenter*. De er:

1 Artikulation og udtale

Artikulation er tydeligheden i din udtale. Hvis du udtaler alle stavelser i et ord omhyggeligt, er din artikulation tydelig. Omvendt er artikulationen ikke tydelig, hvis du snøvler og snubler over ordene. Artikulerer en person utydeligt, kan det fx signalere, at han er træt, fuld, nervøs eller uinteresseret i det, der foregår.

2 Tempo og pauser

Ofte taler man hurtigt, hvis man er ivrig eller nervøs. Mange professionelle oplæsere øger tempoet, når de kommer til noget hektisk i handlingen. Det langsomme tempo er mere afslappende at lytte til, men kan også bruges til at skabe en uhyggelig stemning. Vil man gerne skabe en uhyggelig eller højtidelig stemning, kan man også have lange pauser efter vigtige sætninger.

3 Styrke

Alle råber, og alle hvisker. Men vi gør det på forskellige tidspunkter, og det signalerer noget forskelligt. Personer, der taler stille, kan virke nervøse eller forsigtige, hvorimod personer, der taler med kraftig stemme, kan fremstå mere selvsikre. Mange mennesker hæver stemmen, når de fortæller om noget fantastisk, noget forfærdeligt eller noget overraskende.

4 Tonegang

Nogle gange taler vi lyst, og andre gange dybt. Det afhænger af, hvad vi siger. Mange taler med en lysere stemme, hvis de føler sig beklemte eller utilpas, og indimellem knækker stemmen endda over. En dyb stemme forbinder mange derimod med ro. *Tonegang* er altså vores vekslen mellem forskellige stemmelejer.

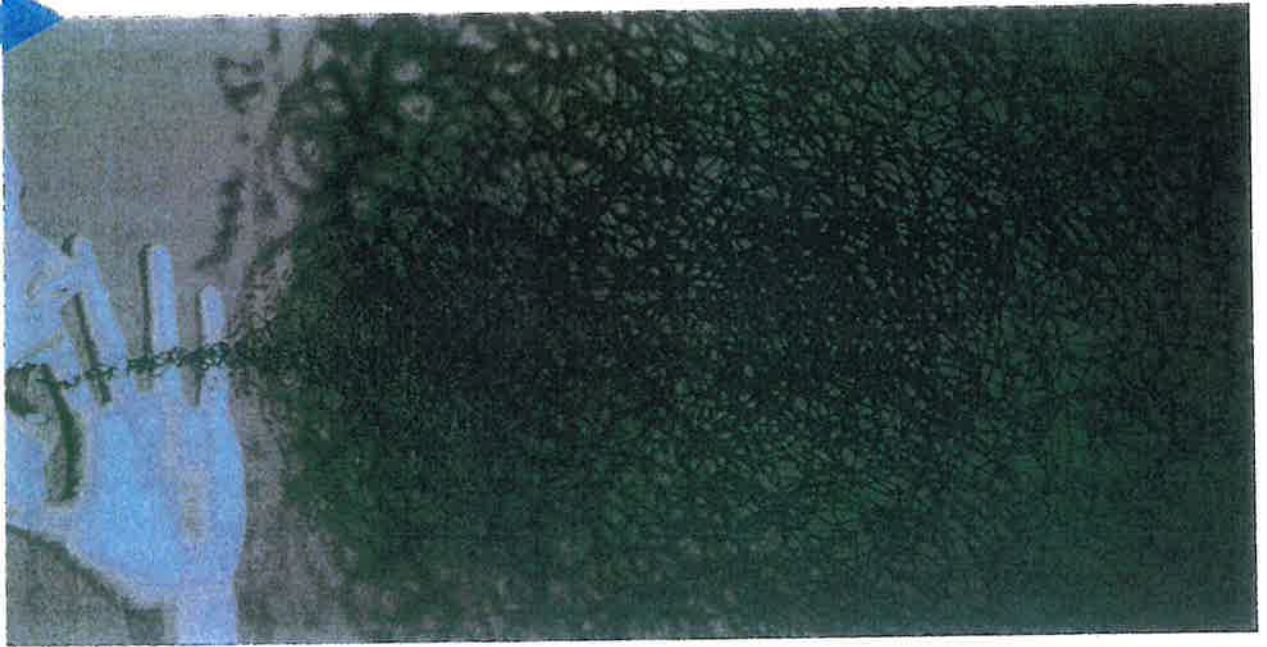
5 Klang

Klangen er lyden af selve stemmen, og den kan fortælle noget om, hvem der taler. Fx kan klangen give fingerpeg om, hvor gammel den, der taler, er. En hæs stemme kan også give os indtryk af, at vi har at gøre med en festabe, der har levet det vilde liv med sprut og store cigarer.

Men sådan er det selvfølgelig ikke altid. Nogle gange vil du høre folk, der taler afdæmpet, men som samtidig er fulde af selvtillid. Og nogle gange vil du høre små børn tale med hæs stemmer. Derfor skal du ikke være bange for at danne dig dine egne billeder og indtryk af de mennesker, du møder i en lydfortælling. Personernes ordvalg er også afgørende for, hvordan vi opfatter dem. En person, der bander meget, signalerer noget andet end en person, der taler meget ordentligt.



- Lad nogle elever fra klassen sige deres navn og telefonnummer:
 - med meget tydelig og meget utydelig artikulation
 - meget højt, meget lavt
 - med vekslende stemmeleje
 - med en rusten og en klar stemme.



I de *lydfortællinger*, du skal arbejde med i denne bog, vil du møde tre forskellige typer stemmer: en *rammesætter*, en fortæller og nogle medvirkende.

Rammesætteren

En lydfortælling er tit omkranset af en rammesætter, der byder lytteren velkommen og introducerer fortællingen og muligvis også tager afsked med lytteren, når fortællingen er slut. Ofte nævner rammesætteren til slut, hvem der har været med til at lave produktionen som en slags rulletekster. I *Skoleudflugten* er det en kvindestemme, der, inden fortællingen begynder, siger: "*Skoleudflugten*, Inger 80 år."

Fortælleren

Når du ser en film, kan du se, hvornår *scenerne* skifter. Det kan du selvfølgelig ikke i en lydfortælling, så her er det typisk en fortællerstemme, der guider dig gennem scenerne. Denne fortæller er altså en slags vært, og det er ham, der binder historien sammen og trækker andre medvirkende ind for at belyse historien fra forskellige vinkler. Han kan også kommentere det, de medvirkende siger. Værten læser ofte op fra et manuskript. Netop sådan en fortæller har vi i *Rieper-Holm-Sagen*, men ikke i *Skoleudflugten*. I *Skoleudflugten* er der kun Inger, og hun fortæller frit sin egen historie uden at læse op.

De medvirkende

I mange lydfortællinger er der, foruden fortælleren, også andre medvirkende. De fortæller om egne oplevelser. Sådan er det i *Rieper-Holm-Sagen*. Her møder vi, foruden fortælleren, en håndboldspiller og nogle bestyrelsesmedlemmer, der fortæller om deres oplevelser med hovedpersonen; Casper Rieper-Holm. Modsat fortælleren taler de medvirkende frit fra leveren og læser ikke op fra et manuskript.

Der kan være sammenfald mellem de tre stemmer. I *Skoleudflugten* er Inger fx både fortæller og medvirkende.

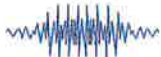
Fortælleren i en lydfortælling er gerne bevidst om de fem *talemomenter* i sin stemmeføring, modsat de andre medvirkende, der taler mere frit.

Redigering

Efter optagelser med personer kan man selvfølgelig redigere i det, de siger, ved at klippe i det, men man kan også ændre stemmernes udtryk ved fx at lægge kunstigt ekko eller rumklang på for at simulere, at en person fx er i et stort rum. Sådanne effekter kan også have en symbolsk funktion. Fx kan rumklang eller ekko på en stemme signalere personens tomhed eller afmagt. Hør fx her:



LYT TIL MINUTTAL 10:00-12:55 I RYSTELEN



- Hvilke effekter er der lagt på personens stemme i eksemplet?
- Hvordan medvirker effekterne til, at lytteren får en særlig oplevelse af personens tilstand?

LYDE

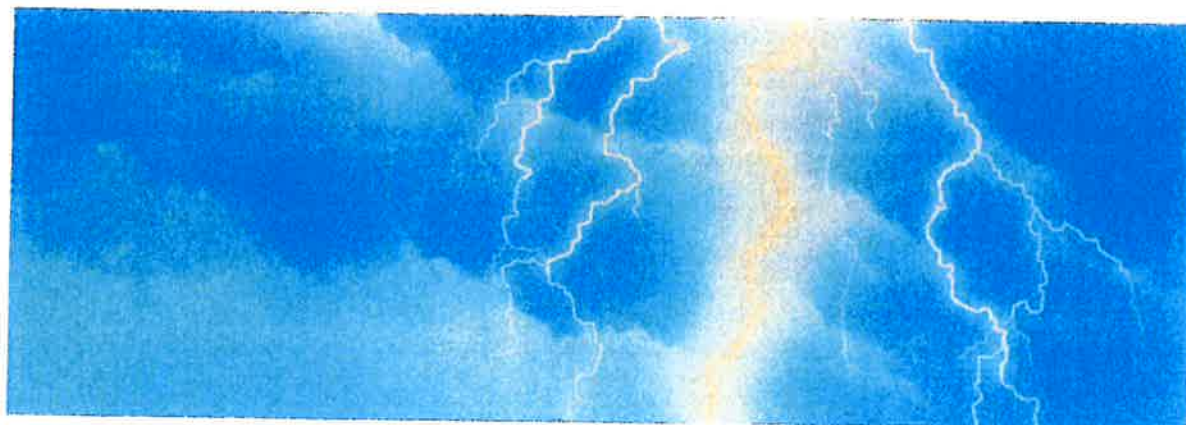
Ud over stemmer indeholder de fleste *lydfortællinger* også andre lyde. Lydene bliver en slags kulisse for fortællingen. Stemmerne er ofte i forgrunden, mens andre lyde er i baggrunden. Nogle gange kan flere lyde ligge i lag, fx kan der være en fortællerstemme i forgrunden, skræppen af aggressive fugle i mellemgrunden og dyster musik i baggrunden. Vi kan skelne mellem forskellige slags lyde:

Effekt- og reallyd — som at være der selv

Effektlyde er optaget i et studie, mens *reallyde* er optaget on location – altså ude i den virkelighed, hvor handlingen har udspillet sig. Tit kan vi ikke vide, om det, vi hører, er effekt- eller reallyd. Selv om effektlydene er lagt på i et studie, skal de jo gerne virke så realistiske, at lytteren tror, det er reallyde. At fortællerens stemme ledsages af knirkende døre eller raslende nøgler, gør det nemmere for lytteren at skabe indre billeder, og lydene kan medvirke til, at vi føler et nærvær med fortælleren; vi får en fornemmelse af, at vi er til stede i samme rum som fortælleren.

Symbolik

Lyde kan også bruges symbolsk. Hvis der bliver brugt lyde af torden eller regn, er det ikke nødvendigvis, fordi det er vigtigt, hvordan vejret er i fortællingen, men det kan have en symbolsk effekt i form af uhygge, mystik, eller det kan fungere som et *varsel*.



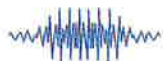
Musik

Musik udgør også tit en del af lydsporet. Her kan vi skelne mellem to former:

Musik, der er komponeret til fortællingen. Det fungerer gerne som underlægningsmusik, der bidrager til at sætte lytteren i en bestemt stemning. Der er sjældent tale om et musiknummer med vers og omkvæd, men snarere nogle toner, der skal skabe den rette stemning. Måske skal de medvirke til at skabe en dramatisk effekt. Hør bare her:



LYT TIL MINUTTAL 5:50-7:20 I RINGBINDSATTENTATET 1: BENTS LISTE



- Hvordan vil I karakterisere musikken i klippet?
- Hvordan bidrager den til at skabe den rette stemning og spænding?

Musik, der ikke er komponeret til fortællingen. For eksempel kan kendte gamle musiknumre være med til at tegne et tidsbillede og blive brugt, så lytteren forestiller sig, at de medvirkende lyttede til netop dét musiknummer. På den måde bliver musikken en del af fortællingens handling. Hør et eksempel på dette i fortællingen *Farfars to liv*:



LYT TIL MINUTTAL 1:25-2:50 I FARFARS TO LIV

Musikken kan stige i styrke eller fade langsomt ud, den kan være ganske stille eller pludselig stoppe, hvilket også skaber en stor effekt. Den kan stå alene, eller den kan fungere som underlægning bag stemmer.

Som du ved, kan en lydfortælling have en *rammesætter*, og mens han byder dig velkommen og præsenterer sin lydfortælling, er der ofte *signaturmusik*; et stykke musik, der omkranser fortællingen, og som er det samme ved alle *producentens* fortællinger. Du kender det også fra fx tv-serier, der har et bestemt stykke intromusik.

- Kan I nævne eksempler på signaturmusik fra radio, tv-programmer eller -serier, som fungerer særlig godt. Hvorfor er de gode?

Overblik over en lydfortællings DRAMATURGI, STEMME og LYDE

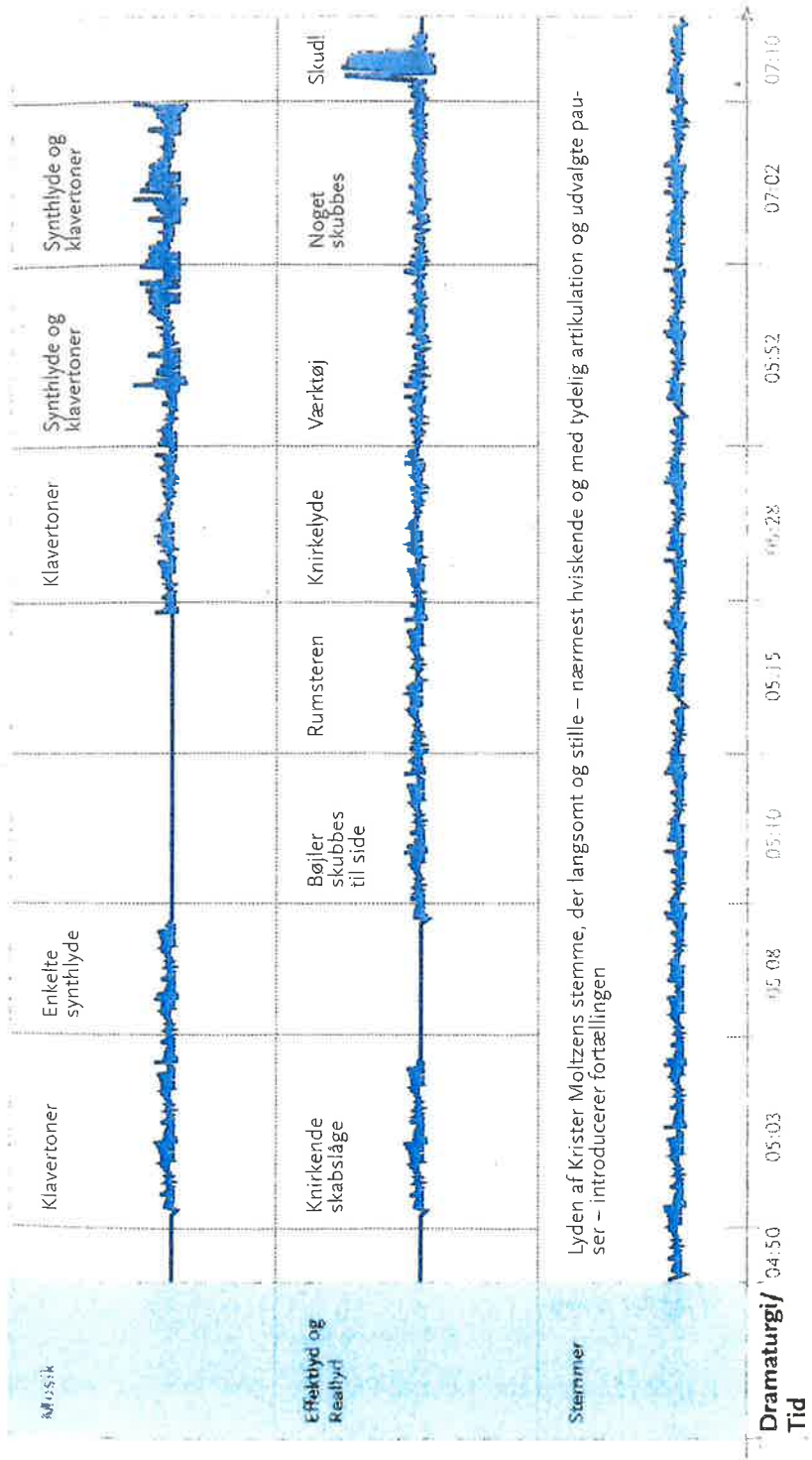
Hvor en skrevet tekst, som fx en novelle eller en roman, har en tidslig komposition med hændelser, du kan indskrive på en tidslinje, må vi i *lydfortællinger* føje endnu en dimension til, nemlig de lag af lyde og stemmer, fortællingen består af. Som du allerede har hørt i de forskellige produktioner, kan der være flere lyde på samme tid, fx stemmer, musik, *real-* eller *effektlyde*.

Når du skal kortlægge en lydfortællings *dramaturgi*, *stemmer* og *lyde* i en analyse, kan du med fordel gøre det i et koordinatsystem, hvor den vandrette akse er fortællingens dramaturgi, altså rækkefølgen af *scener*. Den lodrette akse er de forskellige lyde og stemmer, der ligger i flere lag.

På næste side ser du en sådan registrering af dramaturgi, stemmer og lyde af det lydclip, du har hørt fra *Ringbindsattentatet*. Du kan evt. lytte til det igen, mens du følger med i koordinatsystemet.



Lyde

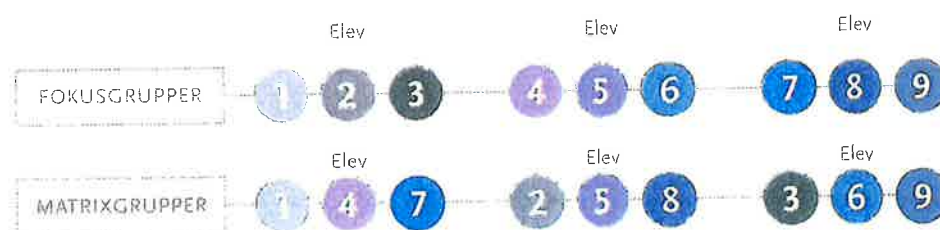


Hvordan skal vi arbejde?

I har nu lært om tre analyseområder, **DRAMATURGI**, **STEMMER** og **LYDE**, så i den næste del skal I i gang med at lytte og analysere. Men hvordan?

De tre første *lydfortællinger* skal I arbejde med i fokus- og matrixgrupper. Det betyder, at I, så vidt muligt, skal inddele klassen i grupper på tre. De hedder fokusgrupper, fordi hver gruppe fokuserer på ét af de tre områder *dramaturgi*, *stemmer* eller *lyde*. Alle grupper arbejder altså ikke med det samme område. Nogle fokusgrupper arbejder i forbindelse med den første lydfortælling med dramaturgi, andre med stemmer og andre igen med lyde.

Efter at I har arbejdet i fokusgrupper med en fortælling, skal I danne matrixgrupper. En matrixgruppe består af én elev, der i sin fokusgruppe har fokuseret på dramaturgi, én, der har fokuseret på stemmer og én, der har fokuseret på lyde. Her skal I formidle dét for hinanden, som I fandt ud af i jeres fokusgrupper.



Ved næste lydfortælling arbejder I i samme fokusgrupper, men nu med et andet område. Hvis I før arbejdede med stemmer, arbejder I nu med lyde. Også her danner I bagefter matrixgrupper. Ved den tredje lydfortælling roterer I igen, så I nu fokuserer på det tredje område. På dén måde kommer I alle til at arbejde med alle tre analyseområder, og I kommer alle til at formidle jeres viden for andre.

Den fjerde og sidste lydfortælling skal I, efter fælles lytning, arbejde med hver især, så I kan vise, hvad I har lært.



Den første fortælling, I skal lytte til, er første afsnit af en serie på syv i den såkaldte *true crime*-genre. Serien hedder *Kvinden med den tunge kuffert*, og første afsnit hedder "En ny klostergæst".

Fordel de tre analyseområder **DRAMATURGI**, **STEMMER** og **LYDE** i fokusgrupperne, og vær, mens I lytter, særligt opmærksomme på det analyseområde, I hver især har fået tildelt.

Vi behøver ikke præsentere fortællingen her, for det gør *rammesætter* Tim Hinman, så sluk lyset, og værsgo' og lyt.



KVINDEN MED DEN TUNGE KUFFERT

Efter at I har lyttet



Inden arbejdet i fokusgrupper begynder, er her nogle spørgsmål. I skal drøfte i makkerpar og følge op på i en klassesamtale:

Umiddelbar oplevelse

- Hvordan var jeres oplevelse af at lytte til fortællingen?
- Sammenlign med fx at se en film eller læse en bog.
- Hvornår var fortællingen mest spændende? Mest uhyggelig? Mest mystisk?

Indre billeder

- Kunne I se personerne og stederne for jer?
- Hvordan forestiller I jer, personerne ser ud?
- Er det nemmere eller sværere at skabe indre billeder, når man lytter til en *lydfortælling* som denne frem for at læse en bog? Hvorfor?

Fiktionalisering

Fortællingen har en *lineær dramaturgi*, og handlingsforløbet er fortalt som en krimi og er tilpasset *berettermodellens* faser.

- Hvis mystikken om kvinden havde været et indslag i en nyhedsudsendelse, hvordan ville man så præsentere historien?
- Ville man ændre i rækkefølgen? Hvad ville den fx begynde med?

For at skabe spænding i en krimi er der ofte uklarhed om, hvem der er forbyderen.

- Hvad kan i løbet af fortællingen pege på, at det er Mick? Karin? Maria?

A blue-tinted photograph showing a close-up of a hand on a motorcycle handlebar. A small, dark toy car is balanced on the handlebar. The motorcycle's headlight and front wheel are visible in the lower right. The background is a bright, hazy sky.

**Drengen på
Knallerten**



Her skal I lytte til en anden af Third Ears *lydfortællinger*, nemlig *Drengen på Knallerten*. Den er ikke en del af en serie, men en kortere, afsluttet fortælling.

Fordel igen de tre analyseområder **DRAMATURGI**, **STEMMER** og **LYDE** på fokusgrupperne, men denne gang skal I have et andet område, end I havde ved sidste fortælling. Mens I lytter, har I igen særlig opmærksomhed på det område, I har fået tildelt.

Igen introducerer Tim Hinman fortællingen, så træk gardinerne for, læn jer tilbage og lyt.



DRENGEN PÅ KNALLERTEN

Efter at I har lyttet



Drøft disse spørgsmål i makkerpar, og følg op i en klassesamtale:

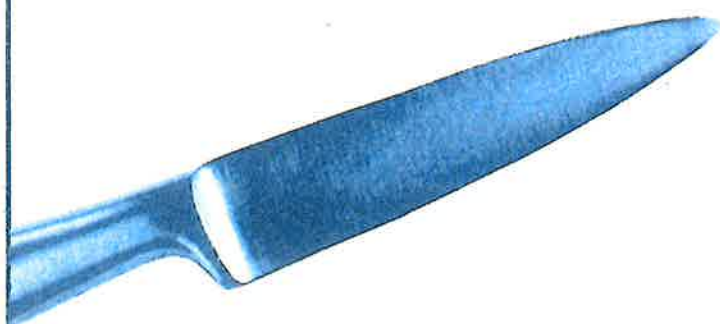
At krydse en streg

- Forklar talemåden "en streg i sandet".
- Vi hører om, at hovedpersonen krydsede en streg i sandet, da han var 18 år. En streg, der fik store konsekvenser for hans liv. Hvilken streg krydsede han?
- Hvorfor ville han så gerne krydse stregen, tror I?
- Han har også krydset en streg i sandet langt senere – mange år efter. Hvilken streg krydsede han der? Hvad har det betydet for ham?
- Har I krydset en streg i sandet?
- Hvilken streg kunne I have lyst til at krydse?

Indre billeder

- Kunne I se hovedpersonen for jer?
- Hvordan forestiller I jer, han ser ud?
- Hvilket indtryk har I af ham?

Gå nu i jeres fokusgrupper, og tal om jeres tildelte analyseområde.
Husk også her at tage noter på kopiark.



DRAMATURGI

Berettermodellen



Drengen på Knallerten har en *lineær dramaturgi*, som vi kender den fra de fleste fiktive fortællinger. Det er dog ikke alle *berettermodellens* faser, der er lige lette at finde i *Drengen på Knallerten*, og der er ikke entydige svar på, hvornår de forskellige faser begynder og slutter. Drøft disse spørgsmål, og tag noter på **Kopiark 2A og 2B**.

2A
2B

- Hvordan kan fortællingen passe ind i berettermodellen?
- Hvilke af berettermodellens faser passer bedst ind i *Drengen på Knallerten*?
- Hvilke faser er sværest at finde?
- *Kvinden med den tunge kuffert* har en *åben slutning*. Hvordan slutter *Drengen på Knallerten*?

Spændingsgreb



Det første, vi får at vide af *rammesætter* Tim Hinman, er:

"En stor dreng på en fire-gears Yamaha har taget en beslutning og er på vej til at gøre noget, der vil sende hans liv i en ganske særlig retning."

Det er dog først over halvvejs i fortællingen, vi får at vide, hvad det er, han vil. Dette er altså et *hook*.

- Hvordan virker dette hook på jer?
Vi får undervejs forskellige *varsler* om, hvad drengen er ude på. Fx pakker han en taske med ting, han skal bruge. Hvilke andre varsler får vi om hans projekt?
- Hvornår gennemskuede I, hvad det var, han skulle?
- Et hook som dette ville ikke blive brugt i en avisartikel, hvor det gælder om at sige det vigtige først. Giv tre bud på en overskrift til en artikel om sagen.
- I sin introduktion til fortællingen lægger *rammesætteren* også et hook for at fastholde os. Kan I finde det?

Tid



Fortalt tid

Fortællingen udspiller sig i forskellige perioder. Størstedelen af fortællingen foregår i sensommeren 1992.

- Hvornår udspiller fortællingen sig ellers?
- Hvor lang tid strækker de forskellige perioder sig over?
- Hvor lang tid strækker hele fortællingen sig over?

Fortæletid

Fra *rammesætterens* intro slutter, og til *signaturmusikken* begynder, går der lidt over 22 minutter. Det er også den tid, vi får at vide, at hans knallerttur varer.

- Hvordan virker dette sammenfald mellem den *fortalte tid* og *fortæletiden* på jer?
- Tror I, dette er et tilfælde, eller tror I, det er gjort bevidst?

Tilbageblik

Drengen på knallerten fortæller undervejs om sine andre bedrifter gennem sin barndom og ungdom.

- Hvorfor tror I, disse episoder er med?
- Hvordan ville fortællingen være anderledes, hvis disse *tilbageblik* var udeladt?

Afbrydelser

Ligesom i *Kvinden med den tunge kuffert* afbryder fortælleren Krister Moltzen af og til historien og stiller direkte spørgsmål til lytteren.

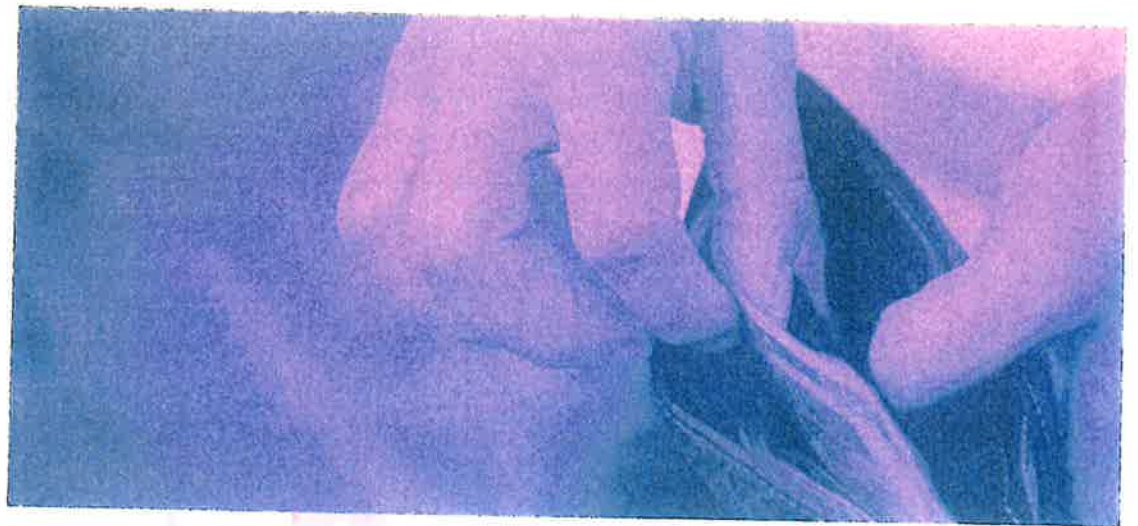
- Hvorfor tror I, fortælleren gør det?
- Nåede I at besvare spørgsmålene i jeres hoveder, eller ignorerede I dem?
- Hvordan synes I, afbrydelserne virker?

STEMMER

I *Drengen på Knallerten* optræder tre stemmer: rammesætter Tim Hinman, drengen på knallerten og Krister Moltzen. Drengen er hovedperson og beretter om et væld af sine oplevelser før, under og efter den skæbnesvangre dag i 1992. Krister Moltzen er igen fortæller og præsenterer lytteren for de mange bemærkninger på en måde, så det hele hænger sammen for lytteren og bliver en sammenhængende og helstøbt fortælling.

3

Kopiark 3 er en oversigt over fortællingens stemmer og de fem *talemomenter*. Tag noter på arket – både noter om de faktaoplysninger, I finder frem til, konkrete eksempler fra steder i fortællingen, men også jeres opfattelse af stemmernes effekter. Hvad gør de ved fortællingen? Det er selvfølgelig ikke alle detaljer på kopiarket, der er relevante for alle personer. Forhold jer derfor frit til det, og noter, hvor I finder det relevant.



Hovedpersonen på knallerten

Vi får som det første at vide, at drengen på knallerten er 18 år, næsten to meter høj og rimelig kraftig. Det er dog først til sidst, at vi får lidt at vide om, hvordan han ser ud, da han over tyve år senere ser tilbage. Men måske hans stemme kan afsløre lidt af, hvem og hvordan han er.



- Hvordan kan hans stemme beskrives med afsæt i de fem *talemomenter*, se side 18-19.
- Hvor tydeligt artikulerer han ordene? Er hans stemme klar eller hæs?
- Hvor kraftigt taler han?
- Fokuser nu på hans ordvalg. Hvilket indtryk får I af ham gennem hans ordvalg? Hvilke formuleringer virkede karakteristiske? Nogle af hans formuleringer er sprogligt ukorrekte, fx kalder han bankdamen en "middelalderlig" dame i stedet for en midaldrende dame.
- Hvordan virker det?
- Hvordan forestiller I jer, han er i dag på baggrund af hans ordvalg og hans stemme, som I har beskrevet den? Find fem tillægsord, der passer på ham.
- Hvordan forestiller I jer, han ser ud i dag?

Han siger:

"Jeg kan faktisk huske, at jeg siger: 'Tak for i dag. Ha' en fortsat god dag.' Jeg ved ikke, hvorfor fanden jeg siger sådan noget, men ja ... øøøh, det kan jeg lige så tydeligt huske, at jeg sagde: 'Tak for i dag. Ha' en fortsat god dag.'"

- Hvorfor tror I, han siger det?
- Hvorfor tror I, han kan huske det så tydeligt?





Krister Moltzen som fortæller



- Hvordan bruger Krister Moltzen sin stemme på en anden måde end hovedpersonen?
- Med hvilke(t) af de fem talemomenter kan man bedst karakterisere hans stemme?
- Krister Moltzen fortæller i detaljer om den 22 minutter lange køretur fra Holbæk til Mørkøv, mens hovedpersonen fortæller om begivenheder og overvejelser før og efter. Hvor lang tid spænder hans fortælling over? På den måde er der to parallelle handlingsforløb. Hvilken effekt har det?
- Krister Moltzen fortæller i nutid, mens hovedpersonen fortæller i datid. Hvordan virker denne forskel?

Fraværende stemmer

Hovedpersonen omtaler flere personer. Her gengiver han selv deres replikker. Fx gengiver han, hvordan hans gamle kostskoleven siger: "Nå hej! Det var godt, du kom!"



- Hvordan ville det have virket, hvis Third Ear havde rekonstrueret denne replik ved at få vennen til at medvirke ligesom med Pauli Vendelbo i *Kvinden med den tunge kuffert*?
- Ville det have gjort fortællingen bedre?
- Hvilke andre *scener* kunne man have rekonstrueret med replikker?

LYDE

Effektlyd, reallyd og musik



Drengen på Knallerten har en spændende og varieret lydside.

- Hvilke lyde lagde I mærke til, og hvad kan I umiddelbart sige om fortællingens:
 - effektlyde?
 - reallyde?
 - musik, komponeret til fortællingen?
 - autentiske musiknumre?

Vi skal nu se nærmere på nogle af de forskellige lydige virkemidler, der indgår: De mest genkommende lyde er lydene fra drengens knallert. Tag noter på



Kopiark 4.

- Hvilken funktion har de mange knallertlyde, ud over selvfølgelig at præsentere lytteren for, hvordan en knallert lyder? Lagde I mærke til, hvornår disse lyde kommer?
- Har de betydning for, hvordan fortællingen er bundet sammen?



Der er også mange andre lyde: Den musik, der er komponeret til fortællingen, er ikke musik i traditionel forstand, altså en melodi, men er snarere en slags lydcollage.

- Hvordan vil I beskrive musikken?

LYT TIL MINUTTAL 7:00-8:55 OG 13:25-15:25

- Hvilken stemning sætter den jer i?
- Drengen siger, "at tiden stod stille". Hvordan medvirker lydsporet til at illustrere det?
- Hvilke lyde er der ellers i det første uddrag, og hvilken effekt har de?
Noter på jeres kopiark de lyde, I hører, og vurder deres virkning. Drøft også,

hvordan de ligger i forhold til hinanden og i forhold til drengens og Kristers stemme (forgrund, mellemgrund og baggrund).

- Mens drengen er hos sin ven, og når drengen cykler hjem, udgøres lydsporet af fuglefløjt. Hvorfor?

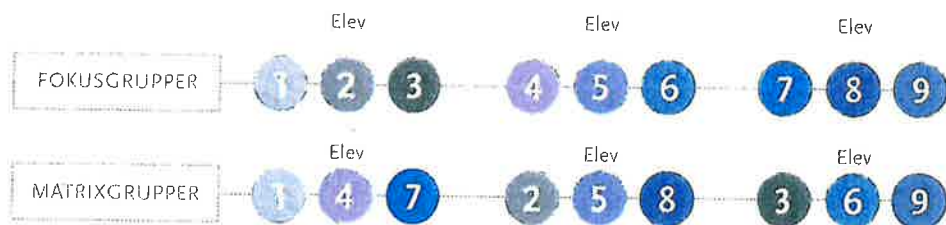
LYT TIL MINUTTAL 18:00-20:22

Der indgår også et autentisk musiknummer, der var et stort hit det år, hvor fortællingen foregår. Nummeret er *Smells Like Teen Spirit* med rockbandet Nirvana.

- Hvor indgår nummeret i fortællingen? Og hvordan indgår det?
- Hvilken betydning kan det have for fortællingen, at det indgår, som det gør? Fx åbnes en dør til en fest. Hvad kan det symbolisere?
- Prøv at søge oplysninger om nummeret, og overvej, om det kan have en symbolsk betydning i denne fortælling.
- Se også *Smells Like Teen Spirit* som musikvideo. Hvad handler den om? Hvordan ændrer bandets publikum adfærd i løbet af videoen? Kan der trækkes tråde derfra til *Drengen på Knallerten*? Hvordan?
- Bandet og albummet med lige den sang er legendarisk i rockhistorien. Lav en billedsøgning på Nirvanas album *Nevermind* fra 1991. Hvad tænker I om coveret, og hvordan kan det ses i sammenhæng med *Drengen på Knallerten*?



SMELLS LIKE TEEN SPIRIT



Matrixgrupper

Dan matrixgrupper, og formidl for hinanden, hvad I har fundet ud af i jeres fokusgrupper. Brug jeres noter på kopiarkene. Hvis I har lyst, kan I også her fordele fortællingens *scener* på matrixgrupperne i klassen, og udarbejde et koordinatsystem, der giver overblik over fortællingens *dramaturgi*, *stemmer* og *lyde*.

Afsluttende klassesamtale



Fortolkning

Tim Hinman siger i sin introduktion til *Drengen på Knallerten*, at den er "en af den slags historier, du skal høre fra start til slut for at finde ud af, præcis hvad den handler om."

- Hvad mener han med det?
- Hvad drejer *Drengen på Knallerten* sig egentlig om, hvis du skal sige det i én sætning? Formuler i makkerpar i én sætning, hvad den drejer sig om. Skriv alle makkerpars sætninger op på tavlen. Vælg den mest rammende.
- Krister Moltzen siger til sidst: "Drengen på knallerten slap af sted med det – eller gjorde han?" Hvad mener I? Slap han af sted med det?
- Krister Moltzen spekulerer også på, hvordan det var gået drengen, hvis han havde vendt om i sidste sekund. Hvordan tror I, det så ville være gået ham?

Vurdering

- Hvad synes I om fortællingen? Hvad kan I bruge den til? Har den lært jer noget? Fået jer til at tænke over noget? Har den ligefrem en morale? Forklar hvad og hvordan.

Perspektivering

Den anonyme hovedperson har sikkert været i medierne gentagne gange, uden hans navn har været nævnt. I fortællingen hører vi om, hvad han har bedrevet i sit ungdoms- og voksenliv.

- Hvad opnår man ved at møde ham i en fortælling som denne frem for at høre om hans bedrifter i fx en *notits* i avisen?
- Hvilke andre tekster, film osv. kan I ellers se i sammenhæng med *Drengen på Knallerten*?